

Kestävät sosiaali- ja terveyspoliittiset valinnat

Riitta Särkelä

Toiminnanjohtaja

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

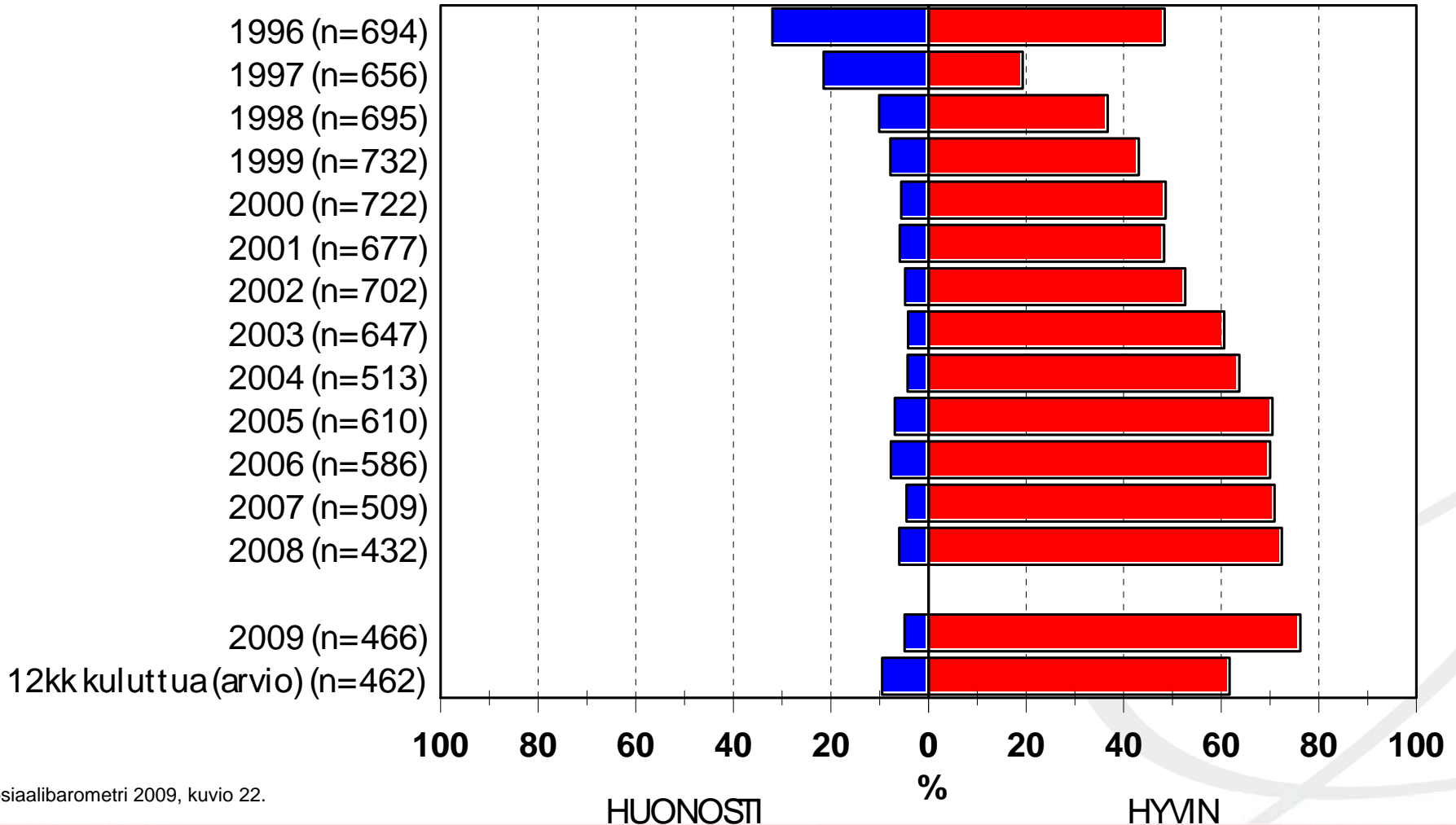
Kainuun Sosiaalifoorumi 30.9.09

Arvioita hyvinvoinnista, julkisten palveluiden merkityksestä ja resursseista turvata palveluja

STKL Julkisten palveluiden tärkeys ja arvostus

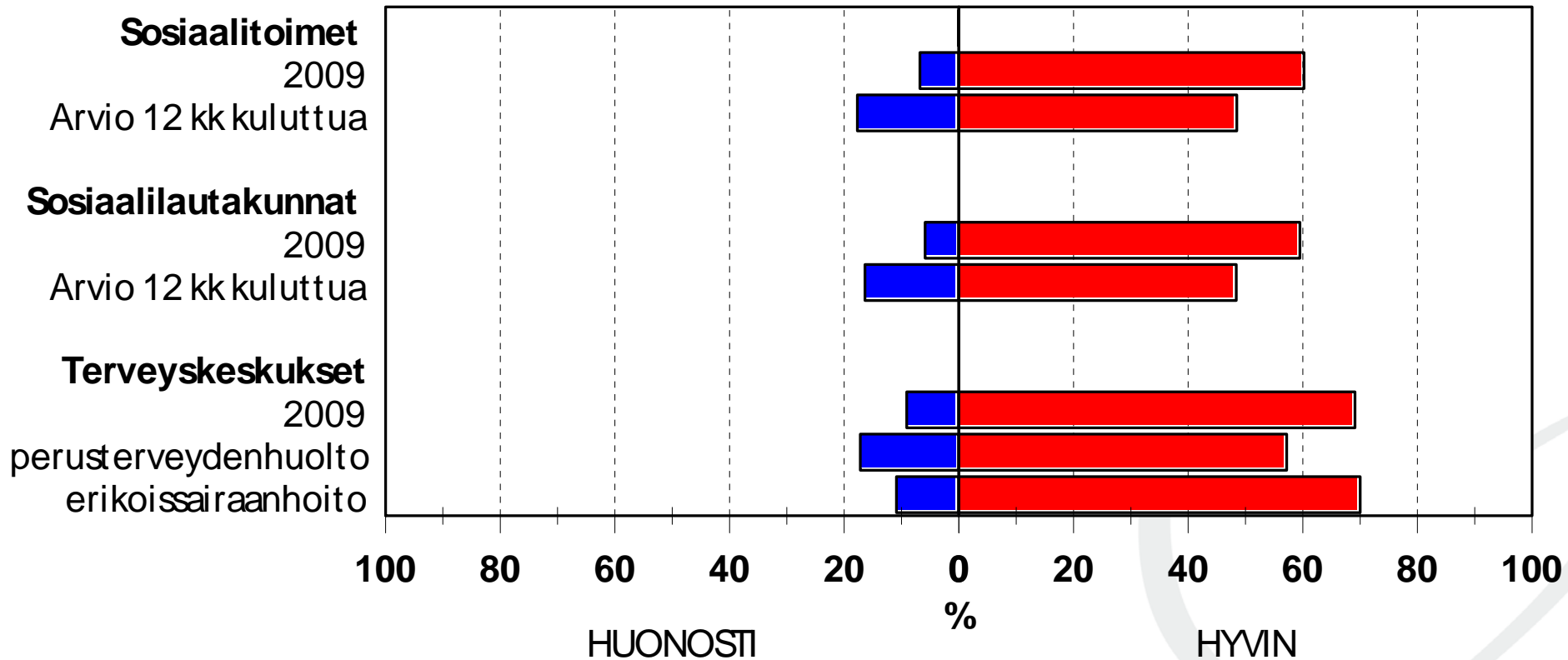
- ♡ Suurin osa suomalaisista kannattaa julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja
- ♡ toivovat, että kunta turvaa asukkailleen laadukkaat ja saatavilla olevat palvelut
- ♡ Kuntalaiset kiinnostuneita saamaan tietoa kuntansa palveluista ja niiden muutoksista
- ♡ Asuinkunnan nykyisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin tyytyväisiä n. 2/3 suomalaisista
 - sijainti (75%) ja laatu (68%) arvioidaan pääosin myönteisesti; puutteita riittävydessä (54%)

STKL Julkisten palveluntuottajien arviot toiminta-alueensa väestön hyvinvoinnin kokonaistilanteesta

Sosiaalibarometri 2009, kuvio 22.

STKL Arviot toiminta-alueen asukkaiden tarvitsemien sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamisesta nykyisillä voimavaroilla

Sosiaalibarometri 2009, osa kuviosta 45.

4. Julkisen vastuun määrittely, markkinaistamisen rajat vs. perusoikeudet

- ♡ Tilaaja-tuottajamallin laaja käyttöönotto, julkisen vastuun määrittelyn tarve, kuluttajuus vs. asiakkaan ja potilaan oikeudet
- ♡ Markkinaistamiselle rajat perusoikeuksien tueksi
- ♡ Sosiaalibarometri 2009: sosiaalipoliittisten strategioiden ohjaava merkitys pienentynyt, tärkeintä kustannustehokkuus ja lyhyen aikavälin kustannukset
- ♡ Kansalaisbarometri 2009:Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden kannatus vahva, 2/3 ihmisistä arvioi, että toimivat varsin hyvin,

Johtopäätöksiä

- ♡ Hyvinvoinnissa tapahtumassa nopea käänne huonompaan, palvelutarpeet kasvamassa
- ♡ Resurssit jo nyt riittämättömät palvelujen turvaamiseen ja tilanne kriisiytymässä
- ♡ Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisia valtionosuuksia korotettava kiireellisesti
- ♡ sosiaalipoliittiset strategiat ohjauksen välineeksi kunnissa

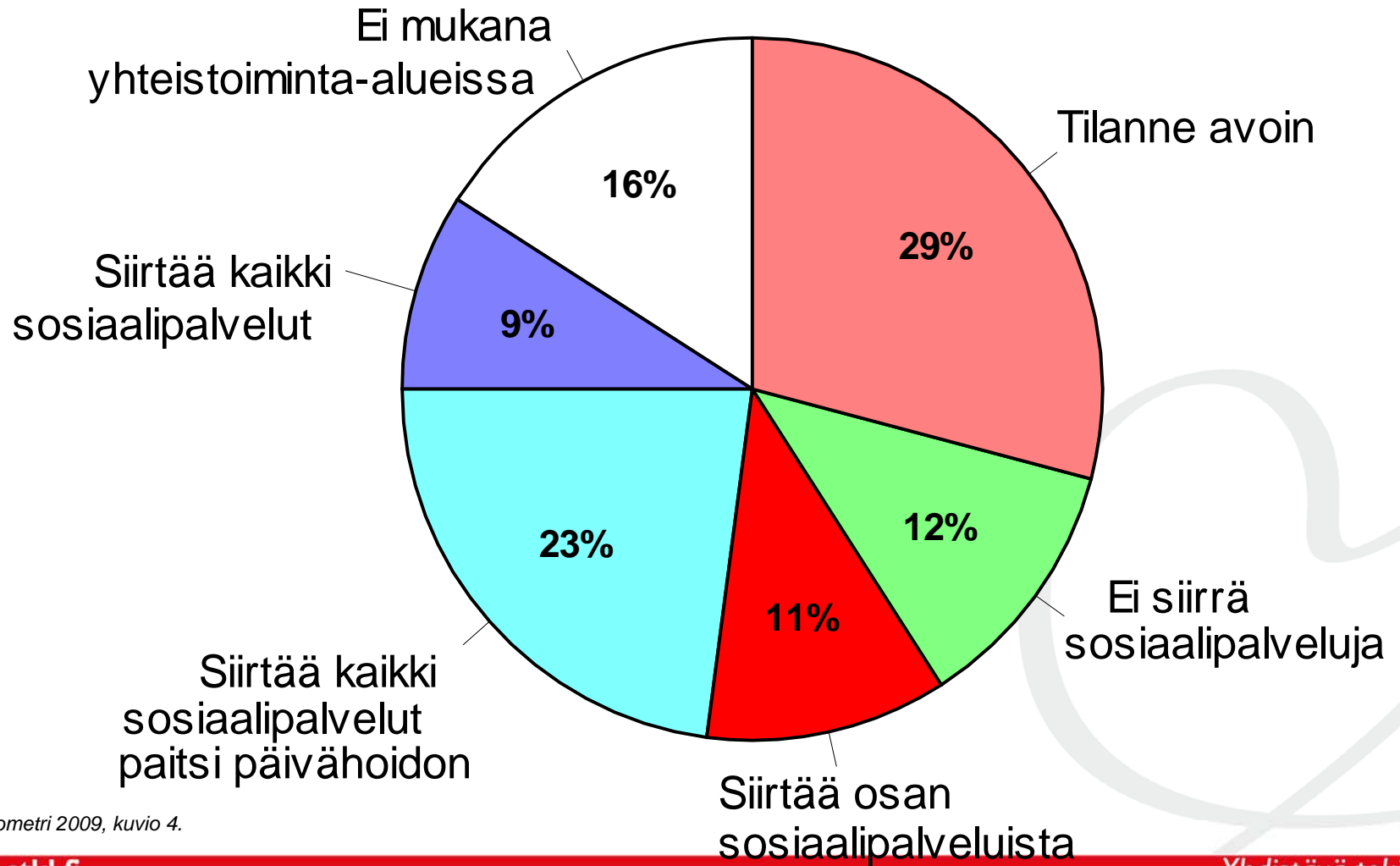
II

Paras tuottamassa pirstaloituvat sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelurakenteet

STKL Sosiaali- ja terveystalvelujen rakenteet murroksessa (SB 2009)

- ♡ Kunta- ja palvelurakennenuudistus merkinnyt mittavia rakenteellisia muutoksia v. 2009 alussa (kuntaliitokset, yhteistoiminta-alueet)
- ♡ Monissa kunnissa otettiin käyttöön lisäksi tilaaja-tuottajamalli sosiaali- ja perusterveydenhuollossa, myös pienissä tai
- ♡ Palveluja organisoitu ns. elämänkaarimallin mukaisesti
- ♡ Suuria muutoksia johdon (johtavat viranhaltijat ja lautakunnat) vastuualueissa ja osaamisessa
- ♡ Palvelurakenteet monimutkaistuvat ja pirstaloituvat

Sosiaalipalvelujen siirtäminen yhteistoiminta-alueille (SB 2009)

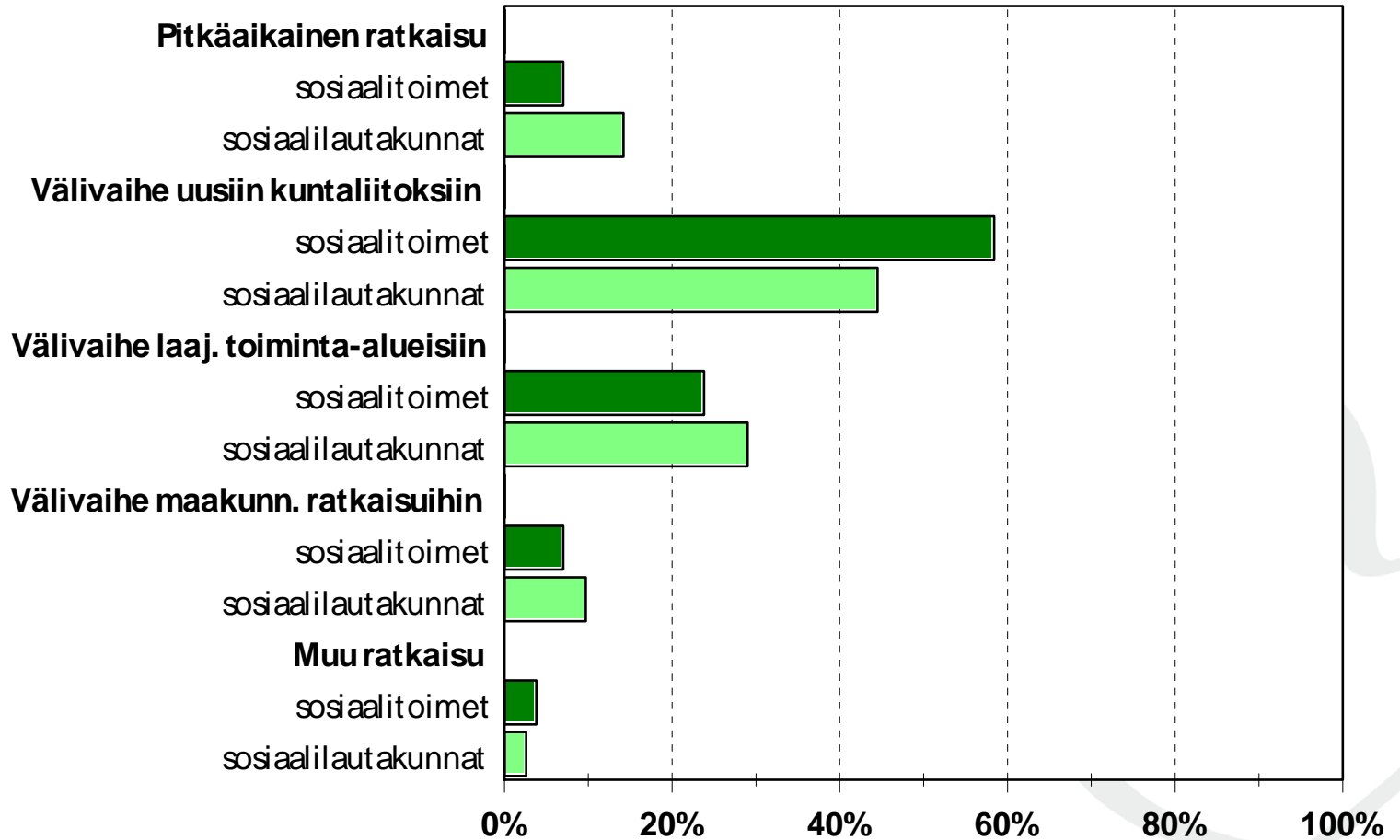

Sosiaalibarometri 2009, kuvio 4.

STKL Arviot Paras-uudistuksen vaikutuksesta sosiaali- ja perusterveydenhuoltoon (SB 2009)

- ♡ Vaikutus valtaosan (60%) mielestä omassa kunnassa varsin mittava
 - monimutkaistava 40% - selkiyttävä 26%
 - kielteinen 28% - myönteinen 37%
- ♡ Kuntaliitoksia tehneet kunnat: vaikutukset muita kuntia mittavammalla, myönteisemmät ja selkiyttävät
- ♡ Yhteistoiminta-alueiden kunnat: vaikutukset arvioitu erityisen suuriksi ja monimutkaistaviksi

Yhteistoiminta-alueet arvioidaan välivaiheeksi

Sosiaalibarometri 2009 kuvio 6.

Johtopäätöksiä

- ♡ Kunta- ja palvelurakenne monimutkaistuu yhteistointa-alueiden, tilaaja-tuottaja-mallin ja markkinoistamisen myötä
- ♡ Sosiaalipalvelut pirstaloitumassa ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteys vaarantuu; miten ja kuka ohjaa, talous keskeisin määrittäjä
- ♡ Sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet ja pitkän aikavälin kustannustietoisuus nostettava keskiöön (yhdenvertaisuus-lähtökohta)

III

Miten käy palveluja tarvitsevien kuntalaisten? - sosiaali- ja terveysjohdon arviot

Tiedonpuute syrjäyttää palveluista

(SB 2007 ja 2009)

- ♡ Sosiaalitoimet & työvoimatoimistot: 1/3 katsoi, että ihmisiä jää tarvitsemiensa palvelujen ulkopuolelle
- ♡ Erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmissa, ikääntyneet
- ♡ Palveluja ei osata tai haluta hakea; tiedon puute
- ♡ Tiedonpuute palveluista koskee erityisesti sosiaali- ja terveystalvveluita
- ♡ Vrt. Tiedottamista lisätty vähiten kunnissa, joissa suurimmat muutokset

Rakenteet murroksessa

- palvelun tarvitsijan riskejä 1/2

- ♡ Millä orientaatiolla palveluja johdetaan?
- ♡ Rakenteita uudistettaessa kuntalaisten / palvelun käyttäjien näkemykset suunnanneet valintoja vähän
- ♡ Palvelurakenteen pirstaleisuus, monimuotoisuus ja monimutkaisuus
- ♡ Katkokset palveluketjuissa
- ♡ Alueelliset erot palveluissa suuret
- ♡ Taloudellinen niukkuus
- ♡ Useiden tahojen palveluja tarvitsevat heikoimmilla

johtopäätöksiä

- ♡ Kuntalaiset uudistuksen keskiöön
- ♡ Tiedottaminen sosiaali- ja terveyspalveluista kuntalaisille suuri haaste
- ♡ Tärkeää myös nostaa palvelujärjestelmään palveluja tarvitsevien ihmisten tarpeet ja palautteet
 - tällä hetkellä asiakaspalautejärjestelmissä ja ihmisten osallistumismahdollisuuksissa palvelujen kehittämiseen puutteita
- ♡ Palveluprosessien ohjauksen välineeksi otettava palvelusuunnitelmat nykyistä paremmin käyttöön, muuten palvelut jäävät irrallisiksi toimiksi

IV

Näkökulmia sosiaali- ja terveydenhuollon aluemalliin liittyen

STM:n ehdotuksen ytimet Paras puitelain jälkeen

- ♥ Maahan muodostetaan 40-60 sosiaali- ja terveydenhuoltoaluetta
- ♥ Vahvat peruskunnat lähtökohta, mutta kun se ei aina mahdollinen tarvitaan täydentäviä ratkaisuja; kuntayhtymät
- ♥ Halutaan turvata sosiaali- ja terveydenhuollon yhteys
- ♥ Alueellinen ja toiminnallinen eheys
- ♥ Järjestämisvastuun ja rahoituksen yhteys

STKL Sosiaali- ja terveydenhuollon aluemallin vahvuudet

- ♡ STKL pitää mallia hyvänä ja kannatettavana
- ♡ Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteys
- ♡ Toiminnallisesti ja maantieteellisesti ehyet alueet
- ♡ Palvelujärjestelmän kehittämisen lähtökohdaksi asiakas ja palveluprosessit
- ♡ Järjestämisvastuun ja rahoituksen yhteys
- ♡ Joustavuus, mahdollisuuden ottaa huomioon eri alueiden erityispiirteitä, tarpeita ja jo tehtyä kehittämis- ja uudistustyötä.

Mallin haasteet

- ♡ Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja yhteys kunnissa muihin hallintokuntiin; asunto-, työllisyys-, nuoriso-, kulttuuri-, sivistys, kaavoitus- ja maankäyttö
- ♡ Demokratiavajeen korjaaminen, ihmisten osallistumismahdollisuudet
- ♡ peruskunnissa säilyttävä sosiaali- ja terveyspoliittinen strateginen ja sisällöllinen asiantuntijuus.
- ♡ huolehdittava myös siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelut eivät irtoa peruskuntien ohjauksesta.

Järjestöjen rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

- ♥ Järjestöillä Suomessa merkittävä rooli osana hyvinvoinnin infrastruktuuria
- ♥ Erityisesti paikallisen toiminnan suuri merkitys
- ♥ Järjestöt ahtaalla palveluiden tuottajina kilpailuttamisen ja suomalaisen tiukan sisämarkkinasääntelyn tulkinnan takia; erityispalvelut turvattava
- ♥ Järjestöt -kunta kumppanuus; mahdollisuudet käytettävä

- ♡ Sosiaalipoliittiset tavoitteet ja kansallinen tahtotila
- ♡ poliittisesti linjattava pikaisesti palvelurakenteen uudistamisen tuleva suunta ja reunaehdot.
- ♡ Mitkä ovat ne arvot, joiden varassa tulevaan; oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus, valinnanvapaus arvoksi ei riitä
- ♡ Määriteltävä julkisen vastuu mahdollisimman selkeästi, tämän ajan tulkinta PL 19 § ,kunnan ja valtion vastuunjako
- ♡ Hyvinvoinnin edistäminen käytännöksi
- ♡ Sosiaali- ja terveysturvapalvelut ja hyvinvointi investointi